

CAVIA'S EN KLEINE KNAAGDIEREN GEDURENDE 125 JAAR AVICULTURA

Tekst en afbeeldingen: Rinus Verhelst

Toen ik een telefoontje kreeg van de redactie van Kleindier Magazine om een bijdrage te leveren over de cavia's en kleine knaagdieren, gedurende het 125 jarig bestaan van Avicultura, was dat een aangename uitdaging. Het riep vele mooie herinneringen bij mij op uit lang vervlogen tijden.

Waar komen cavia's vandaan

Cavia's waren er al voor Avicultura. Ze zijn na de ontdekking van Amerika door Columbus in 1492 naar Europa gekomen en zijn al in 1554 door de Zwitser Konrad Gessner in zijn boek 'Historia Animalium' beschreven.

Cavia's onderscheiden zich behoorlijk, qua grootte. Naast de ons bekende cavia behoort ook het grotere en nog levende watervarken van zowat een meter,

Afbeelding van een cavia medio 1800. In vele opzichten lijkt het diertje nog niet op de cavia's, zoals we die nu kennen (afbeelding archief Anneke Vermeulen).

Een gerbil en een hamster medio 1800. Ook uit deze afbeelding is duidelijk te zien hoe deze diertjes inmiddels veranderd zijn (afbeelding archief Anneke Vermeulen).

tot deze knaagdiengroep. De oorspronkelijke cavia's bevolkten Zuid- en Midden Amerika in een groot aantal verscheidene soorten. Heck onderscheidt ze in twee grote groepen. De eerste groep is de behendige watervlugge loper, de bergcavia en de tweede groep is de iets grotere laaglandcavia. Deze laatste kan wel 2,5 kg worden.

Tot de eerste groep behoort het stamdiert van onze hedendaagse cavia culteri. Die kreeg in 1758 van de Zweedse natuurkundige Linneus de Latijnse naam Cavia Porcellus. Hij is aanmerkelijk kleiner dan de laaglandcavia en beweeglijker dan onze huidige cavia.

De wilde cavia's leven in dicht struikgewas of graven holen in open terrein. Typisch zijn in die streek bij zulke caviakoloniën de uitgesleten wisselpaden, die door de dieren regelmatig benut worden.

In de buurt van de keuken

De cavia (cavia porcellus) kwam al als huisdier naar Europa, zodat we over zijn domesticatie niet veel weten. Nehring heeft op dit gebied een grondige studie gedaan. Zijn onderzoeksmateriaal haalde hij bij expeditie die onderzoek deden naar de Inca-cultuur. Vast staat, dat zij zich als enige van de oude cultuurvolkeren bezig hebben gehouden met de teelt van de cavia als huisdier. Bij hen kwamen ze voor in diverse kleuren en zelfs bonten waren toen al bekend. Ook heeft men in dodenkamers van Incaopperhoofden onder andere mummies van cavia's gevonden. Wat zou de oorzaak hiervan zijn geweest? Of het de religie, godsverering of de

pure vleesverzorging was bij deze kleine knager, is niet meer te achterhalen. Ontegenzeggelijk staat vast dat de cavia's bij de Inca's niet zo nauwgezet in de behuizing werden gehouden, zoals wij dat thans doen. Men vond ze daar in vrij grote ruimten en meestal in de buurt van de keuken. Vandaag de dag nog, dienen zij daar overwegend als vleesleverancier, vandaar dat ze bij de keuken werden gehouden, terwijl ook keukenafval als voedsel werd verstrekt. Thans vindt men nog in restaurants in Peru caviavlees op de menukaart en wordt dit als een delicatessie beschouwd. Het moet de smaak bezitten van een speenvarken, maar weten wij nog hoe de smaak van een speenvarken is?

Cavia's uit omstreeks 1870 (afbeelding archief Anneke Vermeulen).

Van huisdier tot proefdier

Aan het einde van de 17^e eeuw, ± 1690, brachten de Hollandse zeelui ze mee van Guinee naar Nederland, vandaar dat toen de naam ontstond Guineesche biggetjes. Ze werden in Europa eerst in dierentuinen als zoologische bezienswaardigheid tentoongesteld. Tengevolge van hun goedmoedige karakter en hun betrekkelijk makkelijke teelt, werden ze spoedig een geliefd kinderhuisdier. De teelt werd uitsluitend uit liefhebberij bedreven tot de cavia later door de medische onderzoekers als Robert Koch in zijn tuberculoseonderzoek en Emil Behrings bij zijn belangrijke werk voor de difteriebestrijding werden gebruikt. Ook voor het bacteriologisch onderzoek van Pasteur en Roux werden cavia's gebruikt. Vandaar dat de cavia thans niet meer uit onze maatschappij is weg te denken en tevens een plaats heeft veroverd als hobbydier en showdier.

Avicultura

Avicultura werd op 1 februari 1886 opgericht in het hotel "De Liggende Os", gelegen aan de noordwesthoek van Vredenburg te Utrecht, waar ook in oktober 1913 de Raad van Beheer tot stand kwam. De vereniging Avicultura had tot doel de pluimvee- en konijnenliefhebberij zoveel mogelijk te promoten, vandaar dat de tentoonstellingen door het gehele land werden gehouden. De laatste tentoonstelling, die buiten Den Haag werd gehouden, was van 31 januari tot 2 februari 1902 in het Algemeen Verkooplokaal te Rotterdam. Er waren toen al meer verenigingen opgericht, die een tentoonstelling organiseerden. Daarom besloot het bestuur de tentoonstelling Avicultura in het vervolg in de Dierentuin te Den Haag te houden en later in de Houtrusthallen. Hierop werd overigens enkele malen een uitzondering gemaakt vanwege crisistijd.

De eerste Nederlandse Caviaclub

Maar terug naar de cavia's. Deze Eerste Nederlandse Caviaclub werd in 1921 opgericht. Secretaris werd de heer J. Kooi uit Hoorn. In 1925 werd de eerste clubtentoonstelling gehouden bij Ornithophilia. Er werden 109 cavia's ingezonden die beoordeeld werden door de heer F.C. Schaedtler. De winnaar werd een ruwharige zeug van de heer Vermet. In Avicultura van 1926 lees ik in een bericht van de hand van de heer Schaedtler, dat het eerste lustrum van de Nederlandse Cavia club bij de Rotterdamse Pluimvee en Konijnenvereniging (RPKV) gevierd werd en als keurmeester fungeerde de heer Schaedtler.

Vanwege de langdurige ziekte van de heer J.Kooi werd hij spoedig opgevolgd door Fred v.d. Bosch uit Goes.

In die jaren was de heer J.Eyma uit Maarssen dé caviadeskundige. In die tijd verscheen ook van zijn hand het boekje: 'Cavia's (Guineesche Biggetjes)'. Dit boekje is uitgegeven door de Fa. Kosmos te Amsterdam onder no. 149 in de serie 'Weten en kunnen' onder redactie van C.S.Th.van Gink en kostte toen slechts 75 cent. Dit is een bijzonder lezenswaardig boekje en na het lezen zult u met mij constateren dat er niet zoveel veranderd is in

de caviaport. Ook de kwaliteit was in die jaren nog niet zo slecht, alleen de hoeveelheden waren aanmerkelijk minder.

In 1929 werd de clubshow voor het eerst ondergebracht bij Avicultura en er werden 49 dieren tentoongesteld. De heer Schaedtler schrijft hierover: De vierde caviashow in de Residentie bracht weinig, maar goede dieren. Onder de zwarten, witten, brandneuzen (Russen), Japanners (bandtekening) en goudagouti zaten de beste exemplaren. Zijn de langharen in Nederland uitgestorven? Mevrouw C.B. Boom-Bakker uit Arnhem wordt met haar goudagouti beer kampioen van de show.

Op 22 maart 1930 trad de Nederlandse Caviaclub toe als lid van de Raad van Beheer. In die jaren waren er ook al meerdere fokkersbladen, zo was er Avicultura (sinds 1886) en Kleinveeteelt (1919-1935). Laatstgenoemde ging in 1936 op in Kleinveewereld, wat als nieuwsblad in het leven was geroepen door drukkerij en uitgeverij Joh. Enschede en Zonen N.V. te Haarlem (ook de drukker van ons geld). Als vaste medewerkers bij Kleinveewereld werden voor de groep cavia's en kleurmuizen voorgesteld mejuffrouw v.d. Bosch en de heren Schaedtler, Eyma, Josselin de Jong, mr. H.W. Stam en Kl. Steenhuis. Zij publiceerden geregeld over cavia's en kleurmuizen in Kleinveewereld. Omdat er geen standaard was voor deze diersoorten, publiceerden deze schrijvers uitgebreid over de kenmerken.

In 1935 bestaat het bestuur van de Caviaclub uit voorzitter D. Vogel, secretaris mejuffrouw Fred v.d. Bosch en commissaris mejuffrouw Takes. In 1935 was de latere mevrouw Sterk-Takes dus al bestuurslid. Pas in 1971 legt zij haar bestuursfunctie als secretaresse neer, op het moment dat de twee Caviaclubs die er toen waren, fuseerden. Schrijver van dit artikel was toen voorzitter en ook niet meer beschikbaar. Er ontstond daardoor een eenzijdig betuur, waardoor de term 'fusie' misschien een te groot woord was.

Het ontstaan van de Nederlandse Muizenclub

In het voorjaar van 1935 werd de eerste Nederlandse Muizenclub (NMC) opgericht. De eerste secretaris was de heer Bakker uit Apeldoorn, maar die werd spoedig opgevolgd door de heer J.H.Schippers, als waarnemend secretaris. De eerste clubshow werd in december 1935 bij Ornithophilia gehouden, waar 70 muizen werden tentoongesteld. In dat jaar verscheen er ook een boekje over muizen, geschreven door de Zilvervosfokker F.van Esta Tjallinghil uit Beekbergen.

Op de gouden jubileumshow van Avicultura in 1936 had Avicultura ook haar poorten opengesteld voor de N.M.C. Helaas werden hier maar negen diertjes geshowd.

In de oorlogsjaren verscheen er een prachtig boekje over muizen, geschreven door mejuffrouw Fred van den Bosch, die in die tijd als groot fokster van cavia's ook haar mannetje stond bij de muizen.

Na de Tweede Wereldoorlog zien we haar helaas

Guineesche biggetjes (*Cavia pourcellus*), getekend in 1896 (afbeelding archief Anneke Vermeulen-Slik).

Hamsters, ook getekend in 1896 (afbeelding archief Anneke Vermeulen-Slik).

Opening van de Avicultura in 1936 door Z.K.H. Prins Hendrik.

niet meer terug in de hobby. Zij zou vanwege haar huwelijk met een Canadese officier betrokken zijn naar Canada.

Persoonlijke leden van de NKB

Voor de Nederlandse Konijnenfokkers Bond (NKB) is 1935 ook een bijzonder jaar geweest. Op de vergadering van 3 juli werd er een voorstel ingediend om ook persoonlijke leden te accepteren. Tot dan toe had de NKB een armoedig bestaan met een ledental van zo'n 400 tot 500. Op 17 oktober 1935 werd dit voorstel bekrachtigd en op zeer korte termijn liep het ledental op tot over de 2000. Wanneer men konijnen liet tatoeëren, moest men een bijdrage betalen aan de NKB en werd men dus ook automatisch lid. Vanaf die tijd trad men ook wat zelfstandiger op.

H.M. koningin Wilhelmina opent de 50ste, ofwel gouden Internationale jubileumtentoonstelling van Avicultura en wordt rondgeleid door voorzitter Baron G.J.A.A. van Heemstra. Er wordt verder vermeld dat zelfs de konijnenafdeling werd bezocht, die zoals gewoonlijk afzonderlijk werd gehuisvest. Verder stelde Hare Majesteit medailles ter beschikking van het Koninklijk Huis.

Een toespraak van minister mr. dr. N.L. Deckers bij de opening van de gouden jubileumtentoonstelling, aangehoord door diverse oude bekenden.

Opening door H.M. Koningin Juliana van de 60e jubileumtentoonstelling, tijdens het 70 jarig jubileum in 1956 in de Houtrusthallen. Daardoor was er veel belangstelling van radio en tv, maar ook van prominenten, als minister van Landbouw a.i. Ir. Staf. Het dochtertje Mia van voorzitter Giesbers (toen nog 6 jaar) biedt de Koningin bloemen aan, onder begeleiding van haar moeder.

De voorzitter van Avicultura, de heer Giesbers, leidt Koningin Juliana rond over de tentoonstelling.

De Caviacub kiest voor de Raad van Beheer

In 1951 treedt de NKB uit de Raad van Beheer. Alle R.v.B. konijnen werden met een dennenboom getatoeëerd, terwijl de NKB tatoeëert met een hoefijzer. Alle speciaalclubs moesten kiezen tussen de Raad van Beheer of de NKB. De Caviacub koos de zijde van de Raad van Beheer en de vereniging werd nieuw leven ingeblazen door verjonging van het bestuur. De heer De Groot werd voorzitter en de heer Van Es secretaris.

De winnende cavia op de gouden jubileumtentoonstelling. De beoordeling geeft verder aan: Massieve witte zeug, die het ideaal sterk benaderd en de enorme schouderpartij wordt geprezen. De foto's waren in die tijd nog niet best.

Wegens het vertrek van de NKB uit de Raad van Beheer werd er een nieuwe konijnenbond opgericht, de NBKV. De Caviacub trad ook toe tot de NBKV. De bondshows waren in de eerste jaren in Aalsmeer en gingen daarna naar de residentie Den Haag. In 1954 werd er een nieuwe Caviacub opgericht in NKB verband. Voorzitter werd G.W. Oonk en secretaris G. Oosterhout. De club brengt jaarlijks haar clubshow onder bij de bondsshow van de NKB.

De Caviacub bloedt dood

In 1955 geeft de Caviacub een eigen clubblad uit, onder de bezielende leiding van secretaris Van Es. Toch bloedt de club dood vanwege de geringe belangstelling.

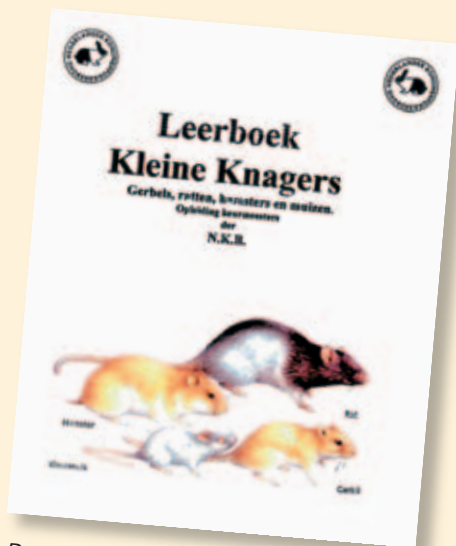
Weinig cavia's op de 50 jarige jubileumshow van Avicultura

In 1936 vierde Avicultura haar 50 jarig bestaan en een 'Gouden Show', met niet minder dan 4000 dieren. Vele speciaalclubs brachten hun clubshow onder bij Avicultura, zo ook de Caviacub. Helaas viel het aantal inzending van onze kortstaarten tegen. Op de ledenvergadering te Den Haag besluit men daarom het derde lustrum van de Caviacub onder te brengen bij de RPKV show te Rotterdam. Toch werd het derde lustrum niet in Rotterdam ondergebracht, maar gevierd bij Ornithophilia (O). De RPKV moest namelijk extra belasting betalen aan de gemeente Rotterdam voor het onderbrengen van cavia's en muizen, omdat die niet als hobbydieren werden gezien. De club vond dit te gortig en besloot voor het derde lustrum maar naar 'O' te gaan.

Ook de Bondsshow van de NKB werd niet ondergebracht bij Avicultura, maar in Haarlem waar de heer Van Alphen (voorzitter) en Klaas van Dijk (secretaris) de scepter zwaaiden. De bondsshow, voor het eerst niet ondergebracht bij 'O', bracht ongeveer 900 dieren in de kooien.

In de oorlogsjaren liep het ledental aanmerkelijk op, tot zelfs boven de 10.000, maar na de oorlog nam dit weer snel af.

In 1948 houdt Avicultura de eerste Europese tentoonstelling. Dat werd een enorm succes met niet minder dan 6300 dieren, waarvan 1350 konijnen, helaas waren hier maar 10 cavia's.

De cover van het leerboek voor keurmeesters kleine knaagdieren.

In 1956 houdt Avicultura haar 60ste Internationale Jubileum show, tevens eerste Europese duivenshow. De inzending van konijnen en cavia's was voortreffelijk, ondanks de twee weken ervoor gehouden NBKV bondstentoonstelling.

Al snel weer een nieuwe Caviaclub

In 'De Konijnenfokker' van 14 februari 1961 nummer 4, lees ik een oproep voor de oprichting van een nieuwe cavia- en muizenfokkersclub binnen Raad van Beheerverband. Men kan zich aanmelden bij de heer Van Buuren in Ermelo. Op 8 april 1961 werd in het Haagse koffiehuis te Utrecht de Cavia, Muizen en Hamsterclub in Raad van Beheerverband heropgericht. Als voorlopig bestuur werden aangewezen de heren V.d.Klink, Van Buuren en mevrouw Sterk-Takes. In de clubberichten van de genoemde club lees ik, dat men spoedig zal overgaan tot het publiceren van standaardisen voor de genoemde diergroepen. Inderdaad verschijnen in de volgende nummers van De Konijnenfokker de standaardbeschrijving voor hamsters.

In 1966 houdt Avicultura's haar 70e tentoonstelling. Een waardige expositie voor de 80-jarige met circa 4500 dieren, waarvan 1200 konijnen, 34 cavia's en 14 muizen.

De Knaagdierenvereniging

Op 28 april 1973 werd de Nederlandse Knaagdierenvereniging opgericht (voorheen de Nederlandse Muizen Club).

Cavia's en kleine knaagdieren op de 90- en 100-jarige Avicultura

In 1976 is de heer Van Eyk secretaris van de caviaclub en Avicultura houdt haar jubileumtentoonstelling met meer dan 6000 dieren, waarvan 576 konijnen en cavia's. 's Zaterdags werd een eendaagskeuring gehouden voor de kleine knagers en een veiling, die een enorm succesvol was.

In 1986 opent Koningin Beatrix de 100 jarige Avicultura met het loslaten van een groep ganzen. Niet minder dan 9000 dieren werden tentoongesteld, waaronder 152 cavia's. De winnaar bij de cavia's,

tevens winnaar van de Jan Giesbersprijs, werd de heer W.J. van Dongen met een goudagouti zeug gladhaar.

Zaterdags waren ook 37 tamme ratten, 82 gerbels, 79 kleurmuisen, 87 Syrische hamsters en 45 Russische dwerghamster ingeschreven voor de ééndagskeuring, op zondag iets minder.

In de catalogus stond een korte beschrijving van de kleine knagers, waar een enorme reclame van uitging.

Op naar 125 jaar Avicultura

Vanwege het sluiten van de Houtrusthallen was Avicultura de laatste jaren op zoek naar een geschikte locatie. Uiteindelijk vonden Avicultura en Ornithophilia elkaar voor een paar jaar in een Avicornishow en door de omstandigheden ingegeven, middels een drieluik met Pelsdierliefhebbers Nederland tot de huidige Championshow. Tijdens de tweede Championshow vierde Avicultura haar 125 jarig jubileum met weer een opening door koningin Beatrix.

Ruim 8000 dieren werden tentoongesteld, waaronder 345 cavia's. Doordat er enkele jaren geleden een Europastandaard voor cavia's was samengesteld, waren er diverse nieuwe kleurslagen te bewonderen. De tentoonstelling werd een enorm succes en toont aan dat er momenteel veel belangstelling voor de cavia's is.

Tijdens deze jubileumshow werd ook weer een eendaagse keuring met 167 inschrijvingen gehouden. Er waren 25 sierratten, 14 Mongoolse gerbels, 26 hamsters, 32 Russische dwerghamsters, 7 Chinese dwerghamsters, 3 Campbelli dwerghamsters en 60 kleurmuisen. Ook nu was er over de belangstelling niet te klagen.

Inmiddels is er bij de Cavia- en Muizenclubs ook veel veranderd. Er is een opleiding tot stand gekomen voor keurmeesters bij beide groepen. Er is helaas veel verloop bij de kleine knagers en ook een te kort aan keurmeesters 'knaagt' aan de vereniging. Beide groepen geven geregeld een jaarboekje uit met veel informatie. De grote dagen zoals Knagersfestijn in Ouwehands dierenpark in Rhenen en in het Openluchtmuseum in Arnhem, zijn echter voorbij. Men wacht hierbij blijkbaar op een nieuwe generatie.

Tot slot de cavia's en kleine knaagdieren Europees

Europees gezien is Nederland één van de weinige landen, waar relatief veel cavia's en kleine knaagdieren gehouden worden. Daarom zijn de aantallen op Europese shows zeer bescheiden. Dat komt enerzijds doordat lang niet alle Europese landen zo'n levende cavia en kleine knagercultuur hebben zoals wij die kennen, maar anderzijds geven zij ook niet makkelijk hun (kleine) dieren mee aan een centraal transport.

Inmiddels heeft in Nederland ook al een eendaagse Europese show plaatsgevonden en wel in Twello. Ook nu maar weinig inzendingen vanuit het buitenland, hoewel deze show de steun van de Entente had en zelfs EE voorzitter Freiburghaus acte de presens gaf. In Zwitserland wordt dit jaar weer een EE caviashow gehouden, maar of dat groots wordt, is nog maar zeer de vraag. Tot nu toe is daar nog maar weinig over gepubliceerd en dreigt het weer hoofdzakelijk een landelijk gebeuren te worden.

Cavia en kleine knaagdierenliefhebbers lijken soms net even wat meer liefhebber, dan de overige kleindierliefhebbers, vindt u ook niet?

Schilderij van diverse cavia's. In opdracht van Avicultura geschilderd door Henk Bras in 1994 en uitgegeven als bijlage van het Kersnummer in 1994. Al sinds jaren siert deze plaat de cover van het leerboek voor caviakeurmeesters (schilderij en foto Hans Ringnalda).